निःश्वासोच्छ्वासहृत्तापसहायान्वेषणादिकृत् ॥ १६७ ॥

यथा मम—

'[1]एसा कुडिलघणेन चिउरकडप्पेण तुह णिबद्धा वेणी ।
मह सहि दारइ डंसइ आअसजट्ठिव्व कालउरइव्व हिअअं ॥'

अथ धृतिः—

[2]ज्ञानाभीष्टागमाद्यैस्तु संपूर्णस्पृहता [1]धृतिः ।
सौहित्यवचनोल्लाससहासप्रतिभादिकृत् ॥ १६८ ॥

यथा मम—

'[2]कृत्वा दीननिपीडनां निजजने बद्ध्वा वचोविग्रहं
नैवालोच्य गरीयसीरपि चिरादामुष्मिकीर्यातनाः ।
द्रव्यौघाः परिसंचिताः खलु मया यस्याः कृते सांप्रतं
नीवाराञ्जलिनापि केवलमहो सेयं कृतार्था तनुः ॥'

अथ चपलता—

मात्सर्यद्वेषरागादेश्[3]चापल्यं त्वनवस्थितिः ।

शिशुपालः । सत्त्वसंक्षयो बलहानिः ॥ एसा इति । 'एषा कुटिलघनेन चिकुरकलापेन तव निबद्धा वेणी । मम सखि ! दारयति दशत्यायसयष्टिरिव कालोरगीव हृदयम् ॥' इति संस्कृतम् । स्पृहायाः समाप्तिरेव संपूर्णत्वम् ॥ बद्ध्वा कृत्वा । आ-

---

1. धृतिरिति । लोभशोकभयादिजनितोपप्लवनिवारणकारणीभूतश्चित्तवृत्तिविशेषो धृतिः ॥

2. कृत्वेति । निजपूर्वावस्थां निन्दतः कस्यचिज्ज्ञानवतः कथनमेतत् । दीनानां दुर्गतानां निपीडनामुत्कोचादिना निष्पीडनं कृत्वा, निजजने बान्धवादिवर्गे वचोविग्रहं वाक्कलहं बद्ध्वा, चिरात् चिरकालिकीः गरीयसीरतितरां गुर्वीः आमुष्मिकीः पारलौकिकीरपि यातना नानाविधनरकभोगान् नैवालोच्य, अपर्यालोच्यैवेत्यर्थः । यस्याः कृते निमित्तम्, उपभोगार्थमित्यर्थः । मया द्रव्यौघा वित्तराशयः परिसंचिताः इतस्ततः परिभ्रम्य एकत्रीकृताः खलु, सेयं मामकीना तनुः सांप्रतं तत्त्वज्ञानदशायां केवलं नीवाराञ्जलिना अञ्जलिपरिमिततृणधान्येनापि कृतार्था कृतकृत्या । अहो आश्चर्यम् ॥

3. चापल्यमिति । अमर्षादिजन्यवाक्पारुष्यादिकारणीभूता चित्तवृत्तिश्चापल्यम् । यदाहुः—'अमर्षप्रातिकूल्येर्ष्यारागद्वेषाश्च मत्सरः । इति यत्र विभावाः स्युरनुभावस्तु भर्त्सनम् ॥' वाक्पारुष्यं प्रहारश्च ताडनं वधबन्धने । तच्चापलमनालोच्य कार्यकारित्वमिष्यते ॥ इति ॥

---

१. ग-पुस्तके तु 'वारं वारं तिरयति'—इत्युदाहरणम्. २ 'संतोषाज्ञानशक्त्यादेर्धृतिरव्यग्रभोगकृत्' इत्यर्धमेव ग-पुस्तके.